

نگرش فلسفی - ۱۰

نگارش

علی زاهد

پرسه‌زنی در قالار فلسفه
نظریه آشوب

نگار

نشر نگاه معاصر

پیش از آغاز

حقیقت را معیاری نیست مگر حقیقت و این یعنی آنکه هیچ نگفته باشیم. اگر حقیقت را معیاری می بود آن معیار خود می بایست همچون معیاری حقیقی بر ما پدیدار می گشت پس اگر پیش از این ناگزیر بودیم از معیار حقیقت سخن برانیم اینک باید از حقیقت معیار حقیقت سخن برانیم و خود پیداست که این رشته را فرجامی نخواهد بود.

بنگر که این سخن حقیقت را از هر قید و بندی رها می بیند و شاید این راهی است به هستی، راهی به آزادی، راهی به راه، راهی به تائو...

نقاش پیش از آنکه اثر مهمی را تکمیل کند معمولاً برای خود طرح‌های پراکنده‌ای پیرامون موضوع ترسیم می‌کند. اندیشمند امروزمی کسی است که طرح‌هایی از هستی می‌کشد اما هیچ‌گاه تابلو خود را تکمیل نهایی نمی‌کند. او از انجام این کار ناتوان است. کار او نه صرفاً برنامه‌ای پژوهشی بلکه تا حدی گونه‌ای بازیگوشی هنرمندانه است. نقاش گاهی اثر نهایی را به نمایش می‌گذارد اما فیلسوف فقط باید به نمایش همان طرح‌های پراکنده اکتفا کند. آنها آزمایش‌هایی شکست‌خورده در مصاف با هستی‌اند.

اگر خرافه باوری بدون دلیل است پس هستی بزرگترین خرافه‌ای است که حقیقت دارد! واقعیتی بی دلیل که نه توان انکارش را داریم و نه توان اثباتش را. هستی تبیین نمی‌شود. نسبت ما با آن می‌تواند همچون نسبت چهره پردازی عاشق با چهره زیبای محبوبش باشد که اگرچه پی در پی طرح‌های مختلفی از او می‌کشد عاقبت هیچ‌کدام خرسندش نمی‌کند. شاید روزی طرح‌ها از سطل زباله خارج شده و در نمایشگاهی عرضه شوند.

امروزه با استفاده از اشعه ایکس می‌توان لایه‌های زیرین یک تابلو نقاشی را ردیابی کرد. نقاش چهره‌ای را ترسیم می‌کند اما می‌بیند که چندان دلخواهش نیست پس بر زمینه طرح قبلی صورت دیگری نقاشی می‌کند. اشعه ایکس می‌تواند حالت پیشین اثر را به ما نشان دهد. در اینجا نقاش لو رفته است اما چگونه می‌توان یک نویسنده را لو داد؟ آیا می‌توان قلم یک نویسنده را پیگیری کرد؟ آیا می‌توان نشان داد که او چگونه به جای این جمله آن جمله و به جای این واژه آن واژه را نوشته است؟ آیا خط‌خوردگی‌ها و قلم گرفتن‌ها را می‌توان نشان داد؟ می‌توانیم نوشته‌ای داشته باشیم که اثر نهایی و دست‌نوشته‌های درهم و برهم اولیه از هم متمایز نباشند. با این کار وضعیت نابسامان خود را در برابر هستی نشان داده‌ایم. این گونه‌ای فروتنی در برابر هستی است. انتقاد: چنین چیزی غیر ممکن است. نوشتن هیچ‌گاه از تظاهر تهی نیست. سخت‌نگیر!